

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Legatus Apostolicus, Sev Concionvm, De Iohannis
Baptistae, Magni, Adversus Incestum reliquaque peccata
Herodis, Libertate, Notae**

Bosquier, Philippe

Coloniae, 1612

Echo Concionis XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56132)

Melius hæc aliàs in ipsis Regum auribus, quanquã & nunc quoq; in ipsorum auribus dico, quoniam Reges tam multas & tam longas (vt illas Midæ superet) habere vulgò certissimum est. Et peruenit sermo Ionæ ad **Ion.**

Regem Ninive.

Vos interim videre (Auesnienses mei) vt, quoniam ciuitas ista parua est, & multi inuicem Consanguinitate, aut affinitate estis coniunctissimi, ne dissimulatione, aut alio quouis modo in nuptias incestas incidatis. Non enim licet tibi habere uxorem fratris tui. Si Regi non licet, multo minus vulgo.

ECHO

CONCIONIS XI.

THEMA. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Marci. 6.

Facta repetitione vsitata, sic propositum;

Dicendum hodie mihi

- 1. Iure Nature non licere Polygamiam,
- 2. Mulieribus minimè omnium licere.

I.

Iure Nature non licere Polygamiam.

Mihi fundum Euangelij huius, quàm latè patet, morosissimè, ac forsitan superstitiosè percontanti, videtur (Auditores) saluo iudicio eruditorum, Ioannes noster his verbis, Non licet tibi &c. Herodém non modo Adulterij, atq; incestus (de quibus iam satis luculenter lateq; dixisse videor) reprehendere, sed & polygamiam in ipso, et si ad bigamiam tantum vsq; damnare.

Herodem etiam polygamiam hic reprehendi,

Illud enim Non licet tibi &c. idem mihi est, ac si Regi Iohannes dicat: Non licet tibi cum prima uxore & alteram arrogare non fratricam, non alterius cuiuscunque uxorem, non liberam, non ancillam, nõ, siue uxorem illam primam repudio abdicaris, siue non.

Ve inuictam illam manere, aut certè tibi viro suo recõprobata. illam oportet repudiatam; sic te, qui repudiasti, aut cõlibem vitã deinceps instituire, aut ipsam reuocare.

R a

Si

Si mulier subiecta est legi quanto tempore vir eius
 Matih. 19. ita & vir.

Vox Magistri; *Quicumque dimiserit uxorem suam
 ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur.*

Illud enim (ibi) non tam personam secundam
 eius ipsius qualitatem, statumque, ut vocant, hic
 significat, ut sit implicita quadam ratio illicentia
 tiarum Herodis, cum Herodiade etiam alioqui
 rima, hoc modo: *Non licet tibi* (utpote iam uxore
 habere uxorem fratris tui, id est, secundam à tua
 superstitie: Quas credis esse has, nō sunt vere
 sunt potius mera, sed præsentia honesto Maximo
 nomine adulteria. Vocaueris ò Rex ut libebis illi
 Herodiade commercium; ego syn cerè, candidè
 gentè quod sentio pronuntio, *Non licet tibi habere*
 Tibi inquam, cui est altera.

Docet ergò non licere marito virbium esse, & c.
 veteribus nominibus veterem culpam nouè ad
 Duumvirū aut Triumvirū esse, id est vsitatione
 logis, voce Polygamum.

Nec viri lectum Polygynæcon aut Senatulum
 dam mulierum esse, nec mulieris, Polyandron
 tis viris plenum esse licet, mulieris tamen, multi
 nūs, multis de causis, quæ omnes non sunt huius
 poris, aut fori, sed fortasse illius, in quo Papyri
 textatus Matri instanti respondit actum, *Uxor
 retur vilius exque Republica esse, vniue duas uxores*

*A. Gea. li. beret. an vi vna apud duos nuptia esset, ut est apud
 1. noſt.*

Att. c. 23. Occasione igitur reprehensè in viro polygamie
 importune hic quæri posse videatur, An aliquo
 to iure vetitū sit, vni plures cōiuges esse, & quò
 Non enim ista Herodis reprehensio, ex se
 aque potoris eremita, aut nimia Baptista superbi
 ne, processisse credenda est.

De his audisse erit operæpretium nostris
 dam inexpletæ libidinis hominibus dicam: an
 animantibus? qui libèter opinor vel Turcæ fieri
 feræ nati essent, ut coniugibus simul multis
 vti possent.

Respon
 go, l
 am v
 re va
 tu, y
 ital
 uidu
 maxi
 gign
 A
 speci
 tur,
 quod
 tatur
 pter
 tur,
 Se
 tur,
 a
 calli
 E
 tare
 Con
 gam
 lati
 +
 nacer
 frequ
 *D
 to in
 trim
 +
 in ip
 loca
 *
 Respo

Respondco ergo, Polygamiam veritatem iure vario

- 1. *Natura*, intus impresso; de quo hodie dicam
- 2. *Divino*, foris expresso; de quibus ne hodie longior
- 3. *Posituo*, crastina concione.

Prohiberi illam vario iure,

* 1. *Iure Naturae*. Ea enim semper ad optima conatur, & suo modo hominem huc adhortatur, neq; ex naturali copula, speciei tantum conseruationem, & indiuiduorum propagationem ambit, sed etiam, & quidem maxime, ipsorum indiuiduorum tam gignentium, quam gignendorum bona;

1. *Naturae*,

Ad gignendum enim ideo tantum ipsa inuitat, ut species conseruetur, atq; ut mortalis quisq; cum moritur, in eo quod genuit quasi superstes, habeat inde quoddam prope ratam suae mortis solatium, non inuitata fortassis, si essemus immortales, uti in caelo propter omnium immortalitatem non nubent neque nubentur, sed crunt omnes sicut angeli Dei.

Sed Polygamia utrorumque bonis recta aduersatur, adeo ut illud detorquere illud Isaiæ possis, *Multipli-*

Isai.

casti genem, sed non magnificasti letitiam. Ergo Polygamiam eadem Natura recte dicitur vetare & refigere.

Conflans, Polygamiam aduersari bono, &

- 1. *Liberorum;*
- 2. *Parentum.*

Quod aduersetur bono Liberorum,

* 1. *Liberorum*. Nam si sic numerosiores generantur, nascuntur certe enervatiores, ut patre nimia vxorū frequentatione exhausto, ac tantum non elumbato.

* *Deinde*, pluribus non satis rei prouidebitur, partito in valde multos tantillo, sed paucis satis futuro patrimonio. Curta tunc res cuique, & curta supellex.

Opibus,

* *Item*. Non satis cura in ipsis erudiendis collocabitur, tum ob

- 1. *Multitudinem,*
- 2. *Incertitatem.*

* 1. *Ob multitudinem*. Nam si singulis annis vir vnus, Eruditio-

*Ele. libr. 1.
Tusc. 99.
propter
nimiam
multitu-
dinem,*

non dico centum uxores (vt fieri possit) sed quinquaginta uxores, aut senas grauidauerit, paucis anis quaginta parè thalamos, impleuerit (vt quondam ille Troia Priam^o, qui teste Cicerone filios quingenta habuit, quorum decem & septem ex iusta via sunt nati; aut, vt Danaus Rex Argiuorum quingenta filias, quæ totidem Ægypti Regis Ægypti patri sui filijs nupsérunt, quas Danaides ac Belarorum, cui filij octoginta fuerunt.

At quis tantæ multitudinis ritè instruendæ Patri modus?

Si Adamo viro bono, pœnitenti, & diuinitus edito, ex duobus filijs, alter iam tum hæreticus & fraticida, desperatissimæ denique salutis;

Noaco è tribus vnus Patris sui ludificator;

Abrahæ è duobus, vnus familiæ turbo. Quid tingat Patribus alijs polygamis nec tam bonis, tam studiosis suorum formatoribus, in tanto agmine liberorum?

Viderent semper sæcula postera progeniem viderem, & nepotes patribus deteriores, erudiendæ mentia.

*Et incerti tudinem, *2. Incertitatem* Ab ea enim illa à *sopria*, & ceterorum neglectio.

Vel coruos vide. An non & ipsi pullos suos, adulterinos ac dubios putant, quoniam imitantes sibi & albenntes vident, oderunt, curamque lendorum abijciunt, ad nouem circiter dies, tantum sc. dum nigrescant, morique tum neglectos pullos porteret, nisi qui dat escam omni carni, etiam pullos suum modo & pipitu quodam innocantibus eorum stum daret, animalcula scilicet & aère propter nascentia, & in ora illorum (vt ait Glycas) delibentur.

Aquilæ, nonne etiam suos explorant, ac tum probatos formant? Summatim. Auium omnium rarumq; in foetus suos tunc amor & sollicitudo eruitur, cum aut promiscuus cum cæteris per atria tus, aut in pascuis conuentus, incognitos tan-

efficit. Quamdiu certi fuerunt, amauerunt pau-

erunt &c.
Maritos videte, quibus fortè vxores dubij pudoris
contigerunt; Deus bone! quam frigide illi prolem o-
mnem adcurant! Vt quid enim (inquunt) alijs feram?
alijs doceam? alijs me enecem? Nec mihi, fortè nec
meis quidquam hic feritur, aut metitur.

Vt alijs in meo voluptentur, ego me enecem in a-
lieno? Non ita.

Sim profectò bestijs bestialior, quæ si alienos pu-
tant obijci abijciunt & abigunt.

Platonici enim pauci sunt, id est, qui ex Platonis di-
clamine faciant, aientis; *Amori Reipub. nihil esse prapo-
nendum. Omnes præterea & vxores, & liberos, ita nos ita-
quam communes habere debere, ut charitas sit, non libido cõ-
sua.*

Quod præceptum nullum animal dicitur præter apes serua-
re posse ait Seruius.

Sola enim apes communes natos, consortia testã
vrbu habent:

— Ipe è folijs natos, & suauibus herbis,
Ore regunt: ipse Regem, paruosque Quirites

Suffragium: aulaeque. & cerea regna reserunt, commu-
nionem Sanctorum Christianam viuidissimè expri-
mentes, & nescio quid Pythagoreorum cœnobio si-
mile.

Vxorum communionem multi Nicolaitæ mallent
quam liberorum. Sed incertitatem magnam libero-
rum faceret, vxorum in domo vna multitudo.

Nam, si de vnica vxoris, etiam castissimæ, pudici-
tia, mariti quidam nimium suspicaces sic dubitant, vt
rogati de liberis, quot iam habeant aut genuerint, fe-
re nunc respondeant non absolute tot vel tot suos ef-
se, sed tot putare; vxorè tot ipsis dedisse, ita ipsis affir-
masse, aut aliquo tali importuno acumine tergiuersè-
tur: Deus bone! quibus dubijs ijdè vexarètur si cete-
nos liberos ex multis vxoribus susceptos numerarent?

Quo vnus vxoris diligens custodia vix facit genui-
tae suae prolis certiores; quam incertiores essent, si

R 4 pluri-

Plato de
Rep.

Seruius in
li. 4. Geor.
Virg.

Quæ cres-
ceret pro
vxorum
numero.

pluribus (iraque & minus custoditis) yxoribus
rentur?

Si Prouerbio nostrate dicitis, *Vir, cui casti odierit
or incubit, ne vno quidē die secro in est*; quid dicere
ri, si vxorum terniones aut quaterniones aliquant
stodiendos quiq; haberetis? Argum totum vel
lo desiderat. Danaën ne turtis ahenea quidem
sam satis custodiuit.

Facilimè Decemviri aut Triumviri, (Polygam
nim sic iam voco) crederetis, nō omnes nuptias
castas esse, neq; in vnius domum solas & metas
fluxisse Lucretias, sed Helenam aliquam etiam
inter aliquot Lacanas repetiri; Ac tūc cū in m
aliquam certos metus possētis defigere, de omni
tē, aut de plurimarum fide dubitareis, maximè de
larum, quarum proles minus patrem referrent
ita necessario multam prolem dubiam legitimam
mistam opinantes, de nullis quasi proprijs eruditi
essetis satis solliciti.

* Denique: quam tunc multa vni eidemque prole
sent, vel, vt matres, studiosè honorandæ, vel, vt
uerca, metuendæ, solerterque cauendæ!

Sed & fi-
lioram
quoque
seruitus
hinc ma-
xima,

Quotquot enim patri vxores essent, aliæ ab ea
prolem hanc vel illam genuisset, tot omnino illi
li imperitarent, essentque ipsæ quasi secundæ
matres & Patris sui dimidium, necessariò illi obsec
dæ, honorandæ, atque ita nullus dominarum, nulli
imperijs hinc, isthinc nullus seruitiorum frui
placere vnum omnibus in gratiam vnius Patris
difficilimum.

Matth. 6.

*Nemo potest duobus dominis seruire. Quam graue
tunc filiorum vestrorum! Vt vnus tot vel Matres
ciosè honoret, vel Nouercas seruiliter metuat!*

Quid. i.
met. am.
Virg. in
Bucol.
A genio
nouerca-
sum,

Scil. *Impia terribiles miscuit aconi a Nouerca, ait
Est mihi namq; de mi pater, est iniusta Nouerca, ait
A Nouerca potest aliquid boni esse?*
Quis Nouercas ferè priuignis, iniquiores fuisse
esse nesciat? Si quæ nō sunt, & maternè omnia ag
creduntur tamen nouercari. Nōmē ipsū indicat

dominatum. Nouerca enim dicta quasi *ναρχη*, id est noua princeps, non noua mater.

Sed & translationum vocis ipsius, aut indè deriuatorum vsus id clamat.

Nouercati enim Latiniore dicunt pulchra metaphora, quasi malignè atque inimiciter agere: & nouerca odia, pro magnis & irrequietis vsurpant: & nouerca, pro aduersa, vt fortuna nouerca vtuntur.

P. Scipio Amilianus, obstrepente populo, cum dixisset Giacheum iure occisum videri; *Taceant inquit, quibus ita nouerca est, non mater.* Plinius lib. de viris illustre. c. 18.

Vt ferè terra aliundè importatis arboribus, & trāspantatis fructibus iniquior, geminis etiam viticis vel sine cultu æquior (teste Diogene:) carduorum enim & tribulorum natiuo solo vitror felicissimus est: sic Nouerca & Vitrici ipsi priuignis, et si ex priore vitro leguntur genitis, grauiores.

Saca ipsa, quamlibet Abrahæ viri sui obseruans, quam tamen grauis Israheli?

Videis ergò in quam inextricabiles labyrinthos proles ipsas intruderet inuolueretque parentum Polygamia? quam graue iugum liberis parentum voluptas imponeret?

* 1. Parentum; Obess } 1. Quieti;
enim ipsorum } 2. Paci.

Qua ferè a dicitate male se per audierunt.

Et Parentibus obess,

* 1. Quieri. Nam, si Matrimonium institutum ad cōmunicationem operum vitæ, mutuūque auxilium (vnde & mulier vocatur adiutorum simile Adæ; & obmutui auxiliij egestatem dicebat Deus, *Non est bonum, hominem esse solam*) aut nulla quies Polygamo, aut si qua paruū ac penè nullum ab ipso tot misellis vnus vxoribus auxilium.

Quorū sic cura augetur,

Aut exarlandi Polygamo illi labores plusquam Ixionæi noctu interdium, aut tanta vxorum turba necessarijs marii impotentis auxilijs frequenter carentium.

omnibus: ego in conuentu feminarum misella despicior, aet hæc aut illa ex illis.

i. Reg. Elcana diligebat Annam, non quod Phenenna odisset, sed minùs quam Annam amaret. Affligebat autem annam emula eiu; & vehementer angebat, intantum, vt exprobraret, quod Dominus conclusisset vuluam eiu. ... porro illa sebat. & non capiebat cibum. Elcana autem consolando aiebat; Nunquid non ego melior tibi sum, quam decem filij? Itaque Phenenna, de amore mariti cauga Annam propensiore, ringebatur; Anna autem sibi de sterilitate a Phenenna insultari lamentabatur; Elcana denique vtriusque maritus, medius hinc inter lachrymas Annæ, isthinc inter Phenennæ suspiria, torquebatur, hilarior haud dubiè pacatiorque futurus, si vnicam habuisset vxorem.

Litigijs vxorum inter se,

De fecunditate & sterilitate

Altera alterius amorem, non sui odium interpretaretur, si vnicam habuisset.
Gen. 16. Agar ancilla Abrahæ concepisse se videns, despectu Dominam suam Sarai dixitque Sarai ad Abraham: Inique agi contra me: ego dedi ancillam meam in sinum tuum, quæ videns quod conceperit, despectui me habet. iudicet Dominus inter me & te. Cui respondens Abram: Ecce, au, ancilla tua in manu tua est, vt ere ea vt liber. Affligente igitur eam Sarai, fugam inijs. Quæ inter ista pax miscello Abrahæ?

Sed has nihil inuicem, præter ipsas cum vno viro nuptias, coniungebat.

Quid: Dux etiã sorores, Iacobo vxores & matruelles ipsum magnis crebrisque discordijs molestarunt.

Gen. 29. Iacob tandem positum optatis nuptijs Rachelis, amorem sequentis prioris Liæ prætulit. Videns autem Dominus, quod despiceret Liam, aperuit vuluam eiu, sorore sterili permanente.

Gen. 30. Cernens autem Rachel, quod infæcunda esset, inuidit sorori suæ, & ait marito suo: Da mihi liberos, alioquin moriar. Cui iratus respōdit Iacob, Nū pro Deo ego sū, qui priuauit te fructu vteris tui? At illa, Habeo, inquit famulā Bala: ingredere ad illā, vt pariat super genua mea, & habē ex illa filios. ... Sentiens Lia, quod parere desisset, Zelpham ancillam

illam suam marito tradidit.

Vides quam irrequitum vnum maritum et duas sorores vxores faciebant?

Quid? etiam maritum illae sibi altera altera riperant.

Maritum quasi pugnae suae brauium aestimabant. Genes. 30 Mandragoris aliquandò Lia a suo Rubeno allatis, di cui Rachel, Da mihi partem de mandragoris filij tui. Illa respondit: et arumne tibi videtur, quod riperis maritum mihi, nisi etiam mandragoras filij mei leuis? et Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. Rediitque ad vesperam Iacob de agro, et in occursum eius Lia, et ait: Ad me inquit inuabam, quae cede conduxite pro mandragoris filij mei. Dormiamus quae ea nocte illa.

Quid aliud bigamus Iacob, quam mancipium terer duas illas sorores vxores? quid, quam hominis sub hasta, aut corona? quid quam brauium patris et columna victricem expectans?

Imò; An non similiorem illum scorto, pendente quo meritorio, quam marito, hac alterius ab altera noctis cum illo emptio, faciebat?

An non tam animus eius intrus a curis affectibus, quam corpus foris ab vxoribus rapitur?

Senec in Herc. fure. act. 2. A Zelotypia earum in pellicis, Et virorum in procos, Senec. in Herc. fure. act. 1. finis alterius mali Gradus est futuri: proinuis reduci nouus Paratus hostis: ante, quam laetam domum Contingat, aliud insus ad bellum meae. * Deinde; Zelotypia vxorum, non tam de se concepta, sed de externis pellicibus, quam creta quam molestae, si vxoris vel vnicæ zelotypia est: proindus adeo cuique intolerabile? Cur aspiciet barbae ariet illa: cur cum ancilla loquebaris? ariet altera. Quam saepe vir Polygamus audire cogetur Iunonis; vna me dicit, ac fera Thebana nuribus sparsa tellus impijs, Quosies noueram fecit, Locumque caelo pulsa pellicibus dedi?

Tellus colenda est, pellentes calum tenent.

* Adde, Si impudica, ut ille vno oculo contenta, quam vno vno. Quomodo contenta tripartito &c?

* Inter ipsos tam multos, tam varij genij, ex tā varijs coniugibus liberos, quantæ & quam crebræ lites?

Si fratrum quoque gratia rara est, etiam vterinorum, imò & geminorum, uti ex Iacobo & Esau manifestum est, quarula erit priuignorum huius cum priuignis illius?

* Inter matres, quasi nouercas, quanta contra alienos quasi priuignos, pro suis certamina.

De liberis vnus aut patri carioribus, aut cultioribus, ut ad maiora prouectis, quanta alterius apud Patrem querimonia.

Huic pietatis hanc: Sic nos in scepra reponi?

Nos tua progenies: et quibus annuis arcem,

Nauibus, in iandum, omisis vnus ob iram

Produntur.

Genes. 1. Cum vidisset Sara filiam Agar Aegyptie audientem cum Isaac filio suo, dixit ad Abraham: Ecce ancilla cum hanc & filium eius: non enim erit heres filii ancillæ cum filio meo Isaac. Duxit itaque hanc Abraham pro filio suo.

3. Res. Bethsabe Dauidi iam vetulo caput obtulit, ut Salomon suus in solium regni succedat, alia ut Adonias. Atque ita alia in alijs rebus, pro suis vnaqueque sollicita, & vni marito importuna.

Ut videtis, cum post primas fecundas nuptias, secunda vxor ducitur, aut secundo marito nubitur, si etiam tertij generis liberi nascuntur, bella pœnè quotidiana Vitricorum, Nouercarum, pro suis contra priuignos, quasi omninò alienos, dum quisque pro primarum nuptiarum liberis depugnat, & deindè ipsorum inter se priuignorum, ac denique communium ex secundis nuptijs liberos iurgationes; sic omninò, ac deterius accideret, si vni viro plures simul vxores, aut vni vxori plures viros, leges permitterent.

Mater & nutricula discordiarum Polygamia. Alphonfus noster satis subtiliter insinuat etiã Deū studio

Ad discordias liberorum inter se, Ouid.

1. Metam.

Et vxorū inter se pro suis liberis,

Virgil. 1. Aeneid.

studio pacis auersatum Polygamiam.

Alphonsus à Castro l. 9. adu. hereses tit. (Lex) Loquens enim ille de legalium cessatione, cum tum Euangelica lex lata est, ita ait: *Oportuit tunc sepeliri; quando Deus ecclesiam, nonam sponsam sponlauit, ne inter sorores simul habitantes emulatio esset, cui olim Lia zelabatur Rachel.* Hæc durus ille Hereticorum malleus, ac panè primus telorum armorum que omnium quæ in controuersijs, aduersum Hereticos posteri pugnatōres & scriptores ad Bellarminum vsque, torserunt, constator & fabricator, nihilominus Ordine Minorum, dignissimus gentium Hereticorum.

(* *Ne dicam, si fortè maritus senior & canescens, alteram adhuc adolescentulam, alteram etiam senescens duxerit, accidere tum posse (quod dam lepidi homines nescio cui accidisse fabulam vt, dum vxorcula illa iunior canos senescens trahit, & reiuuenscentem, ad se pelliceat, Vtula vero quæ los viri adhuc integros, vt ad se sic quoq; ipsum trahit, æquè canum & concolorem trahat; breui sumus Polygamus ille non modò recaluafter, sed ipse quoque Miconijs qui Plinio teste sine capillo gignuntur, & merus (etiam sine vlla hæresis nota) canus:*

* *Ne item dicam, si qua ambitio etiam Polygamiam vexet, ipsos sibi Polygamia viam ad Episcopatum aperire, ad quem nec ipse Paulus alium vult accedere, quam vniui uxoris virum, non vllum Septemviri, & Triumvirum, ac ne Duumvirum, id est, ne bigamum quidem summo iure.)*

* *An vni impar, par erit, qui contra duos pugnet Hercules quidem.*

At vix maritus vxorem vnam, vti maritum vnum vxor pati potest.

Fallor? Cùm igitur apud vos versum in proterbum, si quis esset qui iure matrimonia dissolueret, & magis eius dicesceret, quam qui coniungere?

Fallor? Cùm igitur Mariti plerique multi de

ſine ſua rogati, non raro reſpondent, Valere bene qui
poſſim, domi habens præter ſeptenos liberos, etiam ſtultam
vxo-rem vnã?

Et rogati an vxorem duxerint, ſi duxerunt, reſpondēt:
Dixi, eheu! aut, proh dolor!

Cūr Metellus ipſe Numidicus Cenſor ſic olim ad
populum: ſi ſine vxore poſſemus quietes eſſe, omnes ea
moleſta careremus? A. Gellius l. i. noct. Att. c. 6.

Cūr quiſpiam veterum, Multis de cauſis mulierem non
eſſe oportebat?

Cūr vulgò omnes, Mulier eſt malum neceſſarium?

Cūr idem Metellus auſus dicere; ſi a Natura tradidit,
vix nec cum illis ſatis commodè, nec ſine illis vllò modo viu-
poſſim? A. Gell. l. i. noct. c. 6.

A queri-
monijs
maritorũ
vel de v-
nica vxor-
re.

Quid illud Martialis; Non poſſum tecum viuere, nec ſi
ne te.

Cūr proverbio dicitur, Qui capit vxorem, litem capit
atque dolorem;

Qui caret vxore, lite caret atque dolore, ex Pætaſtro
nec ſcio quo?

Iuuenal.

Cūr Iuuenalis, Semper habet lites, alternaque iurgia le-
ſum

Jat. 6.

In quo Nupta iacet, minimum dormitur in illo?
— Nihil eſt audacius illis

Deprenſiſſimam, atque animos à crimine ſumunt.
Sed certè mulieres duæ peiores quam vnã. vel Plauti
ſenſo.

Ergò, qui ne Xantippen vnã ſtultam ac moro-
ſam poteſtis pati, nullo modo ſtultitiam trium aut
quatuor Furiarum ferre, poſſitis.

Opinor, & partim credo, ſi vxorum media pars di-
uendi, aut emi inuicem poſſet, non paucos dimidias tan-
tum empturos; aut ſi integras emiſſent, in dõx mediam
partem venundaturos ac ſubhaſtarios, adedò multis
viris vel vnica vxor plus ſatis.

Cūr Vxo- res pleræque multæ etiam virorum per-
teſe, non raro ad focum, ad colum, declamant, ſibi
viti vel vnius grauem eſſe ſarcinam ac ſeruitutem?

Amazones amiſſis maritis, nubendi quoque ſiniſſimis

animum omisere, seruitutem, non matrimonium ad-
tes? Iustinus hist. lib. 3.

Cūr & nunc quædam, si viduas illas
mors mariti, iam tam in medio adhuc coniuga-
cundas nuptias deuouent, viduitatem perpe-
præuouent?

Ouidius.

Cūr ingemiscendo istud ingeminant; *Abi quæ
est, vni posse placere viro!*

Cūr vterque, tam vir quam femina, tam cito
ta exclamant; *O beatos Monachos & sacerdotes!* In-
stud, *Melius nil calibe viua?* vt verè nil melius, &
dum Deum beatus, tantùm plerique cælibes
sua noissent.

Certo certius, tribulationem carnis ingentem
riam habere huiusmodi ordinis homines, id est
gatos, etiam in monogamia.

At verò quid si *adprehenderent septem mulieres
vnum*, aut mulier vna à septem simul viris habere?

Qui ferret quisque suam polygamiam!

Tot dominos ubi imo tyrannos qui possit

Martyrium (credo) non matrimonium vtriusque
vocaretur, & se quisque pro meritissimo marty-
portheosi & tertio cælo dignissimum opinaretur.
punctis Diuis se Fastis & Calendarijs inferi eorum
omnes vellent.

Tùm meritò Sacramentum Pœnitentiæ huius-
sti homines Matrimonium suum adpellarent,
falsò nunc solent.

An non fortè idcirco polygamorum primus
mech id est, *pauper & humilitatis* præfatio quodam
adpellatus? Opinor.

Si de malis minima & præcissima eligit tam Ne-
quam Prudentia; & dicitis viri, *mulierem esse ma-*
cessarium; vos contra mulierculæ, maritum gra-
sarcinâ; Certè contra Naturæ dictamen est, vt viri
res, vxor viros simul plures adfectet. Hoc contra
multa simul mala adfectare, & fatiscenti sicut
sarcina, sarcinas oppressuras accersere.

Quisquis rogatus, *eccur adeò paruum vxorem*

Et, respondit, *ex malis minima eligenda*; idem credo roganti, *ecce vnica vxor ducenda, aut vni tantum vira nubendum*, etiam responderet *Ex malis paucissima*. Ex malis inquam non natura sed Pena.

Ah! *ne quis quid perat*, qui Polygamiam adfectatis. Ferunt adolescentem quempiam a patre ad nuptias incundas sollicitatum, tergiversantemque, nisi tres simul uxores duceret, tandem, cum pater tres promississet, inciperet tantum a nuptiis cum ea, quam e multis haberet carissimam, cum vna nuptias contraxisset. Quindecim autem circiter post diebus, patrem ad filium, primo ferè gallicinio, foribus acriter pulsatis, redisse, cumque is e platea inclamaret, *oculissimè vt surgeret*, iam iam veniret ad secundas & tertias, cum reliquis amatis suis nuptias incundas, parata huc omnia; cum demùm filium altissimè suspirantem ferè sic respondisset; *Ah! Pater, Pater, vel vnica mihi vxor*

non plus / aii.
Ita scilicet duo & duo, & vnum contra vnum Natura rerum patens æquissima ordinauit.

Dulce bellum Polygamia, sed in expertis.
Vnum vni coniungendum, solumque duellum illic probandum, vel hinc docemur, quod *volucres penè omnes matrimonia sic faciunt, & paria iungunt*. Lactant. l. 3. instit. c. 22.

Et; quod Sol vnica magna omnium matre terra contentus est, quam vnã spectat, fouet, & grauidat.

I I.

Mulieribus minimè omnium licere Polygamiam

Potè pace vestra dicam Nuptæ Innuptæque) illud animaduertendum, etsi a matre Papyrij Prætextati decepta decepta matronæ olim Romana, magno agmine lachrymantes atque obsecrantes ad Senatū orant, *Vnã potius vt duobus nubi fieret, quam vt vni duæ*, vt refert Gellius: tamen Naturam magis a pluralitate virorum cum vna, quàm a mulierum cum vno, abhorre.

Polygamiam, in muliere reprobatur multa, Gell. lib. 1. no. 6. 23.

S

Repro-

Reprobant mulierum Polygamiam

- 1. Sterilitas,
- 2. Incertitas Proli,
- 3. Neglectio proli,
- 4. Discordia frequentior,
- 5. Turpitudine manifestior,
- 6. Vitio grauior,
- 7. Permissio rarior,
- 8. Patrum contemptio etiam,
- 9. Pericula castitati.

Sterilitas, * 1. Sterilitas, quæ hinc multa, vt nuper latius dixi-
bam, cum contra ex viri polygamia certa ferti-
tas, quam Deus & natura, in nuptiarum inuentum
maximè inuitò spectauerunt.

Proli incertitudo, * 2. Incertitas proli, quæ viris hinc maior, quam
minis.

psal. Esset tuæ Maritorum cuiuslibet impossibile
ex alione, an ex se facta esset conceptio, vxoris
sæpè difficile, ex quo vno postea cum adulteri adu-
rum (nam tales matros non ad vello) portione: con-
in viri polygamia, vxores omnes, cum materiam
sciunt se matres esse, & quorum liberorum, & ex
viro, cum se vnicus, & sæpè etiam maritus ipse
probabiliter (quamlibet multæ proles à multis
ribus illi generentur) non alium tamen à se patrem
esse.

Magis autem contra naturam est, caput fami-
id est virum nescire, quæ sunt præcipua & summa
milie, vt sunt liberi, quam sociam & subditam,
vxorem ipsam.

Maximè cum vni præcipuè patri cura soboles
tior incumbat.

Neglectus eiuſdem, * 3. Neglectio proli alèdæ, erudiendæ &c. quod
certitatis malo consequi necesse est.

Lactant. libr. 3. instit. c. 21. *Quis amare liberum
quam suos poterit, cum suos esse aut ignoret, aut
res?*

**Discordia frequen-
tior,** * 4. Discordia frequentior. Nam illam & sæpius
facilius, & maiorem creare solet quæcunque
tudo, quam paucitas.

Tres mihi conuulæ propè dissentire videntur

Pos. emes vario nimirum diuersa palato, ait ille.

Laſtant. lib. 3. inſtit. c. 21. Nulla vehementior diſcor-
diarum cauſa eſt, quam vnus femina à multis viris adpe-
titiu.

Quam acria hinc vel brutorum inter ſe certami-
na!

Demus, dari alicui vni mulieri ſeptem ſimul viros,
quos habuerat alternatim illa, de qua Sadducæi olim
apud Chriſtum nugabantur.

Demus, dati vni tot maritos, quod habeat conſan-
guineos (quod olim inter Arabes Atabiæ ſaliciſ inco-
las, more erat receptiſſimum: ſtrabo lib. 16.

Vel, habeat vna eademque quindecim fratres ſuos,
maritos, (quod Strabo, inter eoſdem Arabes, cuipiã
vni cuiuſdam Regis filiæ pulchritudinis admirandæ,
reſert, non tamen ſine eius ipſius tædio maximè, con-
tigille, nam aliquandò

Et laſſata viris, imò & ſatiata, reſeſſum & fugam ſor-
dium tantarum cum vellet quidem moliri, nec com-
modè poſſet, ſurculos fraternis ſimiles arte tornauit,
vt illis oportunè antè ianuam poſitis, religioſo & ca-
ſto dolo, omnibus fratribus, fratrum ſemper aliquem
intùs eſſe, mentiretur, ne perpetuò inceſtari cogere-
tur: ò rare pudicitiaſ feminam, & Arabem quidem!)
Habeat inquam vna tot fratres maritos, eccuius tunc
erit nox prior cum illa? cuius omnium erit, ſtorem
virginitatis eius ante alios delibare, zonam recinge-
re: quis primus, relicto ex more gentis pro foribus be-
culo, ad vxorem ſortorem ingreſſurus: quis erit ad trã-
quillam pacem commodus ordo noctium & dierum
dicendorum, aut dicendorum? Quæ ibi fratrum am-
bitio?

Primam noctem, primulumque ſoſculum exiget
maior natu, iure quodam ſuo, rivalis ſeu eiufdem cõ-
petitor erit Junior, non iure maiore agens, ſed arden-
tiore libidine, Regia adoleſcentula a neutro forſitan
ſe feret, ſed a quolibet potiùs tertio aliquo, quaqua
cauſa deſlorari.

Bucephali instar, nullum nisi suum. Alexandri phalerata & compta tunc admittet.

Quid verò si aliquando, omnes vel plures simul contigerit communis sororis vxorisque suæ vxoris necessarium iam & debitum, adfectare, polcere, vxoris? Quid tunc inter fratres primum ipsos iurgias deinde, inter ipsos & sororem?

Virgil. 4.

Aeneid.

Lacan. 1.

Periculum, ne cum arma armis pugnent; ne plura plus obijciantur, ne baculo quisque, quem morte gesserit, & quem ex morte statui proferat copula occupate signum, oportuerat, fratres se contundat, cadat, & dentifrangibulus, vel pariter alter alterius fiat, definarque res tota in certaminem quandam pugnam atque victoriam, in qua cadat victus; & victor, & Spectatrix soror vxoris lugeant.

Quanto verò magis, si exteri, nec consanguineam multi duxissent, quoties contingeret plures vxoris suæ vñ indigere, adfectare? Quantum iurgiorum seminatium!

Quis noxam impetret solus? aut, si non solus, primus? &c.

Turpitu-

do euidē-

tior,

Obiineret, vel qui viribus vinceret, & tum vxoris. Vel, quem plus communis vxor amaret, ac tum vxoris que quid non malorum inter viros ipsos, & consanguineam? maxime, quos nec fraternitas, nec consanguinitas, vt inter Arabes, vlla refrenaret?

Ephremo verisimile visum, homicidium fecisset mech propter mulieres, quas deinde in vxores accepit, tunc praesertim temporis regnante incontinencia.

* 5. Turpituudo manifestior. Cynicum tum vxoris quid accideret.

Lactantius lib. 3. instit. c. 21. Scilicet, vt ad vxoris multi viri tanquam canes confluant, & si vixit vxoris sineat, qui viribus vicerit: aut si sapientes sunt, philosophi, expectent, & vicibus tanquam lupanariis gaudeant.

luere, quadam aut necessitate cogente, aut sterilitate suadente, fecerunt.

Apud Romanos maritus si liberorum satis foret, persuasus ab alio prolem desiderante, uxorem ei concedendi, inque matrimonium elocandam habebat. *Plutarch. 10. l. vii. in Numa.*

Cato Romanus uxorem suam iradidit alterius etiam (Hortensij sc.) inpleuram. D. Augustinus de conjugali c. 18.

Sed ea non tam Polygamia mulieris fuit, quam vnus nuptijs relictis ad alias transitio.

Apud Athenienses, Draconis lege cautum, velle que viros parum ad rem Veneram idoneos invenissent, vnum quem vellent, ex mariti propinquis impetrare mitterent, satis legi Mosaiçæ similiter, iubenti, vter de mortui fratris viduam acciperet, eique ex me suscitaret, sed hoc differenter, quod Draco viro marito, Moyses tantum mortuo, hoc volebat. Sed Draco erat.

Lacedæmonij vni femine duos viros copulaverunt, sed hoc prætextu, vt altero in militiam proficiscente, alter domi remaneret, (opinor) ne Respublica vnquam auxilio careret, mulier remedio.

Iidem aliquandò decennali obsidione ad Mæniam detenti, remissis Spartam iuuenibus militibus ex supplementis vltimis, promiscuos omnium fecerunt concubitus permiserunt, maturiorem futuram concepturam, si eam singula per plures viros experirentur; sed prælio, à longa obsidione, & à sterilitate uxores tractatum propter absentes bello viros, inde Respublica, aliquandò tandem necessariò remaneret. *Iustinus lib. 3.*

Seruius in 4. Georg. Virg. & in 3. Aeneid.

Simile aliquid (nisi fortè idem omnino sit) de idem Seruius commemorat, dicens; Lacedæmonij si ab Atheniensibus, & inopiam iminentes viros acciperent, vt virgines cum quibuscunque ceperent.

Plurimi contra, nec omnes barbari populi Poly-

niam viris aut permiscere, aut præcepere.

Athenienses ipsi decreuerunt, ut singulis ciuibus duas habere vxores ius esset, graui constituta pæna, si quis concubinam haberet; redduntque aliqui hanc causam, politicè honestissimam, & Scoti sento conformem, nempe ob ciuitatem ciuibus bello exhaustam: alius aliquis alias, videlicet, ut si vnâ sterilem esse contingeret, altera secunda esset; item, ut vna vel morbo, vel puerperio detenta, altera lectum viri occuparet. Qua lege coactum ferunt Socratem, cum iam Xantippen haberet, sarcinam molestissimam, & alteram, Aristidis scilicet filiam, ducere.

Scotus in

4. sent.

dist. 33.

quest. 1.

Vide

Laert. l. 2.

Scotus vbi

supra.

Scotus, vir ille Scholasticorum subtilissimus, primæ causæ satis fauet, cum ait: Si contingeret casum per bellum, vel cladem, vel pestem, quod multitudo virorum caderet, & multitudo mulierum remaneret, posset tunc bigamia esse licita, considerando præcisè iustitiam ex parte communitati, & deberent ex parte sua velle sic commutare mulieres cum viris plus pro minori quantum ad secundum finem, licet pro equali quantum ad primum finem (Matrimonij): nec desiceret ibi, nisi cõpletio iustitiæ, quæ est ex ad probatione diuina, quæ forsè tunc fieret, & Ecclesiæ specialiter reuelaretur.

Ita ferè Patres vet. testamenti Sanctiores, vel studio magis multiplicandi populi Dei quam lasciuendi, vel ex diuina reuelatione, vel ex recepto tunc more.

Ad humanum enim sensum vel alliciendum vel offendendum, mos valet plurimum, ut ait D. Augustinus libr. 15. ciuit. c. 16.

Ventianus senior legem publicè protulit, ut omnes, qui voluissent, impunè bina matrimonia susciperent nam idèd populosas fore gentes, quia hoc apud eas solemne est.

Bauobrunus quidam priscus Hannoniæ nostræ moderator, capitale proposuit, si quisquam coniuges plures, quatuor, vna iungere tentasset, Sacerdotibus

bus exceptis, quibus binas solum permitti placet. *Iac. Lessabam in avacephalæosi urbem Hannoniae.* *Barriores tamen, & brutis quàm hominibus proprios populos illos cenſeo, qui cuique quot liberet perferunt, non neceſſitatem vllam, non cæterarum partium morem ſpectantes, ſed meram voluptatem, pro ſi ſummum bonum.*

Deodor. Aegyptij in hac claſſe, & ſecundum *Diodor. Sicul. l. 12.* Thuri quoq; qui antequàm leges accepiſſent, *Biblioth.* pro voluntate & modo facultatum vxores & cetera ſeruata vtrimque diuortij ac repudij, cum alienum vellet, libertate.

Sed & Turæ (vt olim latius oſtendimus, in ſtore noſtro Terræ Sanctæ, ad Paulum V.) hinc laudari, quo vel ſolo nomine, & lex, & gens tota abominabilis. *Confundamur omnes iniqua agentes, ſuperbia est, nullo neque neceſſitatis, neque magnæ vilitatis adſpectu.*

psal. 23. Nam ſi aliquandò apprehenderent duæ mulierum unum, imò & ſeptem unum... dicentes... *Iſai. 54.* nomen tuum ſuper nos, & auſerit opprobrium noſtrum, rari forſitan poſſent, ſi tanta eſſet virorum penuria, quantam filia Loth, à Pentapolis incendio opprobriabantur, vel quantam *Iſaias*, à belli clade, forte antea verba prædixerat. Eſt certè qui ſic filias Loth excuſet.

D. Ambroſ. lib. 1. de Abraham c. 4. Denique & ſancti filia hanc cauſam querenda poſteritatis habuerunt, genus deſiceret humanum, & ideo publici muneris gratiam uſam culpam prætexunt.

Patru cōtentio certior. * 8. Patrum contemptio certior. Ignoti nullus autem nulla reuerentia.

Lactā. l. 3. Inſtit. c. 21. Quis honorè tanquàm patri deſiderat, cum vnde natus ſi nesciat, ex quo ſit, vt non tantum alio pro patre habeat, ſed etiam patrem pro alieno. Quid, pater potest eſſe communis, filius non potest? quem contempſerit, niſi ex vno neceſſe eſt.

Panè inſtar expoſitorum, eius qui ſe genuerit neque ſentum vllum, neque deſideriam proles

peret, neque satis honoraret, aut etiam iuaret quæquam ex maritis maternis omnibus, sed communiter ac tenuiter vniuersos, non internoſcens certò, quis vnus ex omnibus sibi nascendi aurot fuisset.

Si amare patrem aliquem vnum è multis præ cæteris videretur, magnam partem nõ naturalis ille amor erit, sed civilis & opinabilis.

Septeni liberi vnicum eumque certissimum patre, alere si vix possunt, aut nolunt, quomodo vnus vnum plene alere, adiutabit &c. de quo semper dubitare possit, an parens sit?

Sicut in Monogamia, vbi certissima sunt omnia, tamen in parentes tam friget liberorum reuerentia, seruitia, alitura &c. quod non gelu expectandum à liberis in Polygamia, quam tanta consequitur incertitas veri parentis?

* Pericula castitatis, nam inter tot vxores periculũ tale patribus à filiis ipsis, quale Iacobo ipsi à Rubeno suo: Aliquos adhuc Rubenos, & Balas, & Phedras esse posse.

* Denique, pro Polygamia mulierum non paria loquuntur Patres & Doctores, illis, qua pro virorum mulierositate dixerunt.

D. Augustinus loquens de antiquorum Iustorum Polygamia, Neque contra naturam hoc faciebant, inquit.

Gaudentius tract. 5. Exod. Tunc ad multas vxores recipiens, vnus mariti thorum lex dilatabat.

D. Thomas duplicem distinguens Matrimonij finem, Proles sc. procreationem, & operum vitæ Communicationem, docet Polygamiam viri non esse contra ius Nature, quod sumitur à fine principali.

Itaque illa virorum, mulierumque (& ipsarum quidem maximè) vota de Polygamia valeant, & audiant Baptista vocem Non licet tibi habere eam, secundam aliquam, quamuis contractu nuptiali.

Quantò verò minus permittenda adulterorum libido, vaga, & nulli fida, hodiè huic, cras alteri copulata? &c.

(i)

§ §

ECHO

D. Aug. de bono coniugali versus finem.

